

Archeologienota

Programma van maatregelen

IEPER

VANDENPEEREBOOMPLEIN -

KLOOSTERPOORT

(prov. West-Vlaanderen)

Auteurs: Daphné VERAART, Lise
DEMEULEMEESTER, Tomas
BRADT

Projectcode: 2016K345

- **Administratieve gegevens**

- ➔ Initiatiefnemer: VZW Vooruitzicht, Beneluxpark 22, 8500 Kortrijk.
- ➔ Erkende archeoloog: Daphné Veraart OE/ERK/Archeoloog/2017/00185
- ➔ Erkende archeoloog rechtspersoon: Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster, OE/ERK/Archeoloog/2015/00031
- ➔ Locatiegegevens: Ieper Vandenpeereboomplein 55 – Kloosterpoort 3 (zie plan in bijlage 2 en 3 bij het verslag van resultaten bureauonderzoek)
- ➔ Lambertcoördinaten: X: 45434 Y: 172360; X: 45461 Y: 172386
- ➔ Kadastergegevens: Ieper, afdeling 1, sectie F en perceel 290p (zie plan in bijlage 3 bij het verslag van resultaten bureauonderzoek)

- **Aanleiding vooronderzoek**

- ➔ zie het verslag van resultaten bureauonderzoek

- **Resultaten vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**

- ➔ zie het verslag van resultaten bureauonderzoek

- **Gemotiveerd advies**

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig, alle relevante beschikbare bronnen zijn teruggevonden en zijn geraadpleegd. Op basis van het verslag van resultaten van het bureauonderzoek kan gesteld worden dat:

- er een hoge verwachting is voor de aanwezigheid van archeologische sporen, voornamelijk uit de middeleeuwen en ook de latere periodes;
- de voorziene kelderverdieping zal resulteren in een vernieling van het archeologische bodemarchief;
- er geen redenen zijn om aan te nemen dat het projectgebied verstoord is in het verleden, de huidige bebouwing is niet onderkelderd en de funderingen bevinden zich op een diepte van 0,23m onder het maaiveld;
- de site een hoge archeologische waarde heeft omdat ze meer informatie kan geven over de oudste bewoningskern en bewoningsvormen van de stad Ieper;
- er geen vooronderzoek meer nodig is omdat alle onderzoeksvragen in de bureaustudie beantwoord konden worden zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk.

Omwille van bovenstaande redenen wordt geconcludeerd dat voor het volledige projectgebied een verder archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Het bureauonderzoek toont aan dat er met zekerheid een archeologische site aanwezig is ter hoogte van het

projectgebied. Er wordt dan ook voorgesteld om meteen over te gaan tot een archeologische opgraving.

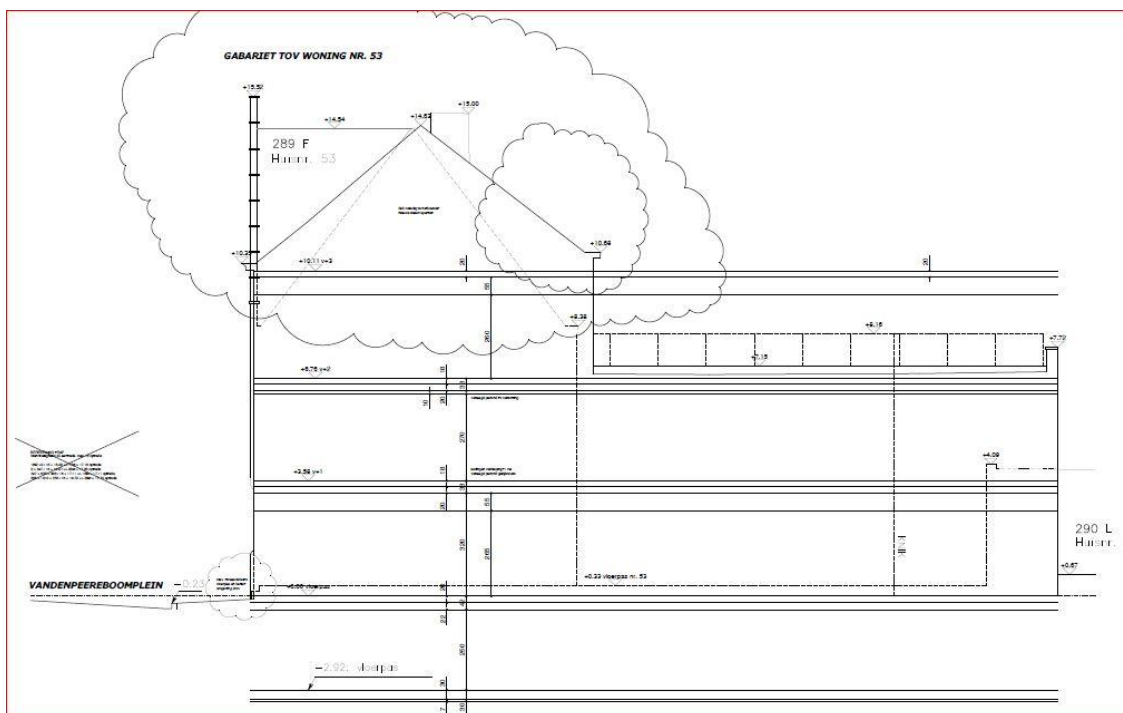
- **Planafbakening**

Het gebied dat door de initiatiefnemer zal ontwikkeld worden is 358m² groot (zie Figuur 1). In eerste instantie zal het oorspronkelijke gebouw afgebroken worden op de gevel langs het Vandenpeereboomplein en langs de Kloosterpoort na. Het huidige gebouw heeft 2 bouwlagen in het hoofdgebouw langs het Vandenpeereboomplein en 2 bouwlagen in het gebouw langs de Kloosterpoort. De huidige bebouwing is niet onderkelderd en is aangelegd op een fundering van 0,23 meter onder het maaiveld. Het nieuwe kantoorgebouw zal 3 bouwlagen hebben in het hoofdgebouw en ook 3 bouwlagen in het gebouw langs de Kloosterpoort. Onder het nieuwe dak op de derde verdieping in het hoofdgebouw komt er een technische ruimte. De nieuwbouw zal volledig onderkelderd worden. De kelder zal ca. 2,92 meter onder het maaiveld aangelegd worden (zie Figuur 2). In de kelder zal een fietsenstalling aangelegd worden en komen er bergruimtes en een hemelwaterput.

De volledige oppervlakte die weggegraven wordt in het kader van dit project dient archeologisch opgegraven te worden tot op de geplande verstoringsdiepte. Indien er door andere handelingen (bvb. werfverkeer) een bijkomende verstoring van de bodem mogelijk is die dieper gaat dan de geplande verstoringsdiepte, dan moet er een bijkomende buffer opgegraven worden die deze extra verstoring ondervangt.

Figuur 1: Aanduiding van het projectgebied, met de geplande overkapping in het zwart en de betonplaat in het roze (bron: geopunt + initiatiefnemer)

- **Vraagstelling**

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen wat de exacte aard is van de archeologische site die zal worden aangetroffen in de bodem. Kennis daarvan kan bijdragen tot een beter begrip van de vroegste ontstaansgeschiedenis van Ieper en de stedelijke ontwikkeling in het algemeen. Hiertoe worden volgende (niet-limitatieve) onderzoeksvragen voorgesteld:

- ➔ Hoe is de bodemopbouw?
- ➔ Zijn er archeologische sporen en structuren aanwezig?
 - Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- ➔ Wat is de aard van de archeologische site, sporen en/of artefacten (bewoning, funerair, ambachten,...)?
- ➔ Zijn er restanten aanwezig van de Sint-Maartensmotte?
 - Gaat het om gracht(vullingen), ophogingen (aarden wal), houten bewoning?
 - Wat is hun datering?
- ➔ Zijn er sporen aanwezig van het Schipleet?
 - Gaat het om opvullingspakketten, kaaimuren en/of houten beschoeiing?
 - Zoja, wat is hun datering?
- ➔ Zijn er resten van jongere bewoning?
 - Hoe zijn deze opgebouwd (in hout, in natuursteen of baksteen of een combinatie)?
 - Wat is hun datering?
- ➔ Kan er via bepaalde contexten (goed gedateerde lagen, originele grachtvullingen, (afval)kuilen, waterputten, beerputten, opvullings/dempingspakketten en het materiaal dat erin wordt gevonden (dierlijk bot, zaden, vruchten, pollen), een beeld verkregen worden van het het landschap en de leefomstandigheden in de desbetreffende periodes? Kan er zo een evolutie in de tijd achterhaald worden?
- ➔ Kan op basis van de aangetroffen sporen een verwachtingspatroon voor de omliggende percelen opgemaakt worden?

- **Plan van aanpak**

In eerste instantie zal het bestaande gebouw worden afgebroken op de gevels langs het Vandenpeereboomplein en de Kloosterpoort na. Bij de afbraak moet nauwlettend opgevolgd worden dat de afbraak van het gebouw enkel gebeurt tot op het maaiveld. Grote en massieve funderingen mogen in deze fase nog niet worden uitgegraven.

Nadien wordt het volledige projectgebied onderzocht door middel van een opgraving van een site met een complexe verticale stratigrafie. Alle onderzoeken gebeuren conform de Code van Goede Praktijk, hierop worden geen afwijkingen voorzien.

Omdat een groot deel van de archeologische lagen zich onder de grondwaterstand zal bevinden dient er grondbemaling voorzien te worden. Er moet hier rekening gehouden worden met een afgraving tot ca. 3m onder het maaiveld.

Bij de opgraving in de Janseniusstraat te Ieper op ca. 160 meter ten westen van het projectgebied bevond de moederbodem zich tussen +15,47m TAW en + 16,28m TAW. Dit kan een indicatie geven op welk niveau de moederbodem kan aangetroffen worden op het projectgebied. Er zal worden opgegraven tot een verstoringsdiepte van 2,92 meter tenzij de moederbodem zich al hoger bevindt. Indien er zich onder -2,92m nog archeologische restanten bevinden, zal er rekening gehouden moeten worden met een buffer afhankelijk van de aard van de sporen en de bodemomstandigheden.

Voor de uitgraving tot op het eerste vlak en de afgraving van homogene puin- of ophogingslagen wordt gebruik gemaakt van een graafmachine met een niet-getande graafbak. Bij het verdiepen naar de diepst gelegen vlakken wordt voldoende aandacht besteed aan het veiligheidsaspect. De opgraving gebeurt conform de Code Goede Praktijk Hoofdstuk 17.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Hierop worden geen afwijkingen voorzien.

- **Staalname**

Volgens de Code Van Goede Praktijk is staalname voor natuurwetenschappelijk onderzoek nodig als bij het onderzoek van een spoor concentraties van plantaardige, dierlijke of menselijke resten met kleine dimensies opgemerkt worden en als de kans reëel is dat er zich in het spoor microscopische organische resten bevinden. De beslissing om al dan niet stalen te nemen, gebeurt in functie van de onderzoeksvragen en –doelstellingen van de opgraving, maar ook in functie van de mogelijke aanwezigheid van natuurwetenschappelijk materiaal. Deze laatste zorgt ervoor dat onderzoeksresultaten kunnen verworven worden die buiten de op voorhand gestelde vraagstelling van het project vallen. Op basis van het bureauonderzoek kunnen er tijdens de opgraving mogelijks afvalkuilen, beerputten, brouwerij- of andere ambachtelijke structuren aangetroffen worden. Ook kunnen begravingen aangetroffen worden en kunnen er zich in de natuurlijke bodem grondsporen met een organische vulling bevinden. Conform de Code worden er stalen van deze sporen genomen. Zij kunnen mogelijk gebruikt worden in functie van het beantwoorden van de onderzoeksvragen betreffende de sporen van artisanale activiteiten en de evolutie van de bebouwing en bewoning van de site (de aard van de bewoning, het dieet van haar bewoners en de datering ervan). Er wordt voorzien dat stalen moeten worden genomen in functie van C14-dateringen (5 stalen), 2 natuursteenanalyses met herkomstanalyse, micromorfologisch

onderzoek van 8 lagen, dendrochronologie (5 stalen), pollenanalyse (8 stalen), macrorestenonderzoek (8 stalen) en een assesement van het archeologisch materiaal.

- **Criteria**

Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling kan beantwoord worden. Het gefundeerd kunnen beantwoorden van de vraagstelling is dus het evaluatiecriterium aan de hand waarvan de erkende archeoloog zal bepalen of het onderzoeksdoel succesvol bereikt is.

De archeologische opgraving moet niet uitgevoerd worden indien de geplande bouwwerken, waarvoor deze archeologienota wordt opgesteld, niet zullen worden uitgevoerd.

- **Schatting totale duur**

Er wordt geschat dat de opgraving 6 weken in beslag zal nemen. De verwachting bestaat dat er bij deze opgraving 4 tot 5 archeologische niveaus zullen aangesneden worden.

- **Kostenraming**

De opgraving wordt uitgevoerd door een ploeg bestaande uit een erkend archeoloog (deeltijds), een veldwerkleider (permanent, zowel voor veldwerk als verwerking), een assistent-archeoloog (permanent, zowel voor veldwerk als verwerking), een aardkundige (deeltijds) en 2 technisch medewerkers (permanent voor veldwerk). Indien nodig worden een conservator, een materiaaldeskundige en natuurwetenschappelijk specialist deeltijds betrokken bij het onderzoek. De kosten voor graafwerken en werfinfrastructuur maken geen deel uit van deze kostenraming.

- ➔ Veldwerk: 50 000 euro
- ➔ Verwerking en rapportage: 30 000 euro
- ➔ Natuurwetenschappelijke onderzoek: 20 000 euro
- ➔ Conservatie: 4000 euro

- **Gewenste competenties**

Het veldwerk wordt uitgevoerd door minstens 4 gediplomeerde archeologen die permanent op de site aanwezig zijn. Daarnaast wordt conform de Code van Goede Praktijk een aardkundige betrokken bij het veldwerk, deze dient echter niet permanent op het terrein aanwezig te zijn.

- ➔ Minstens één van de uitvoerende archeologen dient ten minste 220 werkdagen veldervaring te hebben met onderzoek van sites met complexe stratigrafie en middeleeuwen, waarvan 2 opgravingen in Ieper.
- ➔ Minstens één van de uitvoerende archeologen dient ten minste 120 werkdagen veldervaring te hebben met onderzoek van sites met complexe stratigrafie en middeleeuwen.
- ➔ Minstens één van de uitvoerende archeologen moet beschikken over een ruime kennis betreffende grondsporen en vondstmateriaal uit de middeleeuwse periode en de nieuwe tijden.
- ➔ De aardkundige moet beschikken over aantoonbare ervaring met archeologisch onderzoek in alluviale contexten en met zandleembodems.

- **Risicofactoren**

Naar alle waarschijnlijkheid zullen de muren die bewaard moeten blijven gestut moeten worden zodat er vanbinnen gegraven kan worden. Omwille van veiligheidsredenen moet dit zeker gebeuren voor het archeologisch onderzoek kan beginnen. Er zal op alle momenten (voorbereiding en uitvoering) een gedegen overleg moeten zijn tussen de initiatiefnemer, de aannemer bouwwerken en de aannemer archeologie om de werken optimaal op elkaar af te stemmen.

- **Deponering**

Het archeologisch ensemble zal gedurende het onderzoek bewaard worden bij de aannemer archeologie. Na volledige afronding van het onderzoek zullen met de initiatiefnemer de nodige afspraken gemaakt worden over een definitieve deponeringsplek.

2016K345

MONUMENT
VANDEKERCKHOVE

Legende
 projectgebiet

